

Pædagogiai programm-értekezések.

(Harmadik befejező közlemény.)

II. Család és iskola.

15. *Hirschmann Nándor: A család közreműködése a nevelés munkájában.* (Pozsonyi ág. ev. liceum.)

A nevelés munkájában az iskola nagy mértékben rászorul a szülők támogatására. Ennek természetes következése, hogy a szülőknek és tanároknak sűrűn kell érintkezniök. Ez az érintkezés eredményes azonban csak akkor lesz, ha a szülők bizalommal fordulnak a tanárokhoz, viszont ők meg szeretettel fogadják a szülőket. Ennek a kölcsönös megértésnek módjait beszéli meg értekezésében Hirschmann okosan, világosan. Rámutat arra, hogy a család a tanítás, de főleg a nevelés munkájában hogyan támogassa az iskolát. A nevelés munkája a szülői házban kezdődik, itt nyeri meg a tanuló a nevelés alapját. Hogy ez az alap szilárd legyen, a szülők szoktasák már korán gyermekeiket a figyelemre, a kintartásra. Ezután szerző a középiskolában folyó munka helyes beosztásáról szól. Maradjon idő a pihenésre, üdülésre is, de az ifjúság tartózkodjék a káros olvasmányoktól, nemkülönben a rossz társaságoktól.

16. *Novotny S. Alfonz: Mikép lehetne a szülők érdeklődésének fokozásával, a házi nevelés helyes irányításával, párhuzamos közreműködésével az iskola és család kölcsönös munkáját szorosabb kapcsolatba hozni és egyöntetűségét biztosítani?* (Nagyváradai főgimn. értesítője.)

Rövidke dolgozat. Első fele azoknak a panaszoknak felsorolása, amelyek ma a tanulók nevelését illetőleg lépten-nyomon hallhatók. A dolgozat második része összefoglalja egyes pontokba a teendőket s tanácsokat ad a bajok orvoslására.

17. *Mirkva János: Szülők és tanárok érintkezése.* (Lőcsei kir. kath. főgimn.)

A tanulók erkölcsi és szellemi előmenetelének fokozására a felsőbb tanügyi hatóság elrendelte, hogy a tanárok hetenként az iskola épületében ú. n. fogadó vagy rendelő órát tartsanak. Eddig ennek az üdvös intézkedésnek nemcsak a vidéken, hanem még a fővárosban sincs meg a kellő eredménye. A szülők elfoglaltsága vagy más-e baj, az bizonyos, hogy semmivel sem fordul meg több szülő most az iskolában, mint azelőtt. Mirkva a lőcsei helyi állapotokat tünteti fel számadatokban. Tizennégy tanár közül hét tanár tizenkét látogatót fogadott, hatot az utcán szólítottak meg iskolai ügyben

összesen hatszor, rendelő órán kettőt kerestek összesen kétszer s levélben egy tanárt egy szülő. Ezek után Mirkva rámutat ezeknek a látogatásoknak fontosságára, mert a tanár sok esetben képtelen bizonyos, a tanulók életében mutatkozó bajok kipuhatolására a szülők útbaigazítása nélkül.

18. *Buslig József: Az idegen tanulók szállásviszonyai egészségügyi, erkölcsi és tanulmányi szempontból.* (A szülők és szállásadók figyelmébe ajánlva.) (Brassói főgimn. értesítője.)

Buslig szintén a szülői háznak a nevelés és tanítás munkájában való közreműködésének fontosságát hangoztatja. Téves a szülőknek az a felfogása, hogy az iskola egyedül is képes minden nevelési feladatot teljesíteni. Ezek után felhívja a figyelmet a higiéné szemmel tartására. A tanulók lakása legyen tiszta, rendes, világos és levegős, a tanuló ne dohányozzék, az alkoholtól tartózkodjék, rendszeres és tápláló ételekkel éljen. Fontos a szülők, illetve lakásadók erkölcsi és vallásos szelleme. Kívánatos volna, hogy minden tanuló egy előre megállapított napirend szerint végezze dolgát. A tanulók legyenek rendszeretők; a szülők, szállásadók ne adjanak derüre-borura iskola-betegségeket igazoló bizonyítványokat, ügyeljenek, hogy a tanuló a szükséges iskolaszerekkel felszerelve járjon az előadásokra, sőt figyelmüket a tanulók házi olvasmányaira is terjesszék ki.

Buslig kiterjeszti figyelmét minden a tanuló életében fontos körülményre az iskola falain kívül. Okosan, világosan mondja el megfigyeléseit, s értekezéséből kitűnik, hogy az ifjúság nevelését szíven hordja.

19. *Gecsányi Gusztáv: A család és a középiskola.* (Soproni ev. liceum.)

Gecsányi értekezésében, melyet a győri tankerület igazgatói ülésén olvasott fel, új s eddig nem igen feszegetett oldaláról igyekszik a család és iskola között ma fennálló viszonyt megmagyarázni. Azt az érdekes kérdést veti fel, hogy ez a viszony a közérdek szempontjából kedvező-e, vagy kedvezőtlen? Ha kedvezőtlen, mi ennek az oka, kit terhel a felelősség, hogyan lehetne a bajokat orvosolni? Éles megfigyeléssel rámutat arra, hogy az élet a maga ferdeségeivel, fonákságaival sokszor meggátolja a család és iskola között levő jó viszonyt. Kívánja, hogy a tanárok látogassák lakásukon tanítványaikat. Ez vidéki városokban keresztülvihető. Ennek jó hatása abban is megnyilatkozik, hogy a tanár és tanítvány között a viszony melegebb lesz. A szállásadókra meg azért jó hatású, mert törődniök kell a lakással, nehogy a tanulókat mint lakókat elveszítsék.

Gecsányi értekezésének értéke az, hogy a kérdést új oldaláról világítja meg s nem közismert dolgokkal foglalkozik.

III. Metódikai kérdések.

20. *Dr. Horváth Cyrill: A magyar irodalomtörténet tanításáról.* (Budapest, IV. ker. főreál.)

Az irodalomtörténet tanítása a középiskola legfontosabb kérdései közé tartozik, de megoldása részint a tárgy természeténél fogva, részint bizonyos külső körülmények miatt nem könnyű. Mutatja ezt az is, hogy e kérdésnek már hatalmas irodalma van s hogy a gondolkodó pædagogusokat és írókat szünetlenül izgatja. Különösen áll ez azokra a pædagogusokra, kik irodalommal behatóbban és bővebben foglalkoznak. Ezek közül való dr. Horváth Cyrill is, ki nemcsak tanít, de ír is irodalomtörténetet.

Horváth Cyrill értekezésében rámutat röviden az irodalomtörténet tanításának eddigi irodalmára. Hosszasabban ismerteti Weszely Ödön felfogását e kérdésre vonatkozólag, ki az irodalomtörténet tanításában három irányt különböztet meg, az összefoglaló, a korképes és biografikus irányt. Horváth Cyrill egyik irányt sem ajánlja, mert a mi különös viszonyainknak, mikor legkiválóbb íróink működése a nemzet nagy küzdelmeinek kiegészítő része, egyik sem felel meg tisztán. Mindegyik irányban talál azonban valamit, amit helyesnek és jónak tart. Osztályról-osztályra összefoglalja a tárgyalandó és olvasandó írókat és műveiket. Az olvasmányokra vonatkozólag azt kívánja, hogy megválasztásuk pædagogiai szempont szerint történjék. «Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a társadalomnak, a nemzetnek mindenek fölött egészséges fejű és szívű nemzedékre van szüksége; hogy az ifjúságot óvni kell a kora vénségtől, hitet, bizalmat, lelkesedést, erős erkölcsi meggyőződést és hazafias tüzet kell önteni lelkébe, megtanítva, hogy az életben szilárdan és bölcsen megállja helyét. Az olvasmányoknak ezeket a célokat kell szolgálniok, következőleg a nagy írók műveiből szintén csakis azok alkalmasak iskolai olvasásra, melyek a megjelölt kívánalmaknak megfelelnek.» Ezek után sorra megállapítja azokat az olvasmányokat, melyeket e cél megvalósítására alkalmasaknak tart. A házi olvasásnak nem barátja, ennek szerinte látható eredménye alig van. Megállapítja, hogy az irodalommal összefüggő művészet és művelődéstörténetből, továbbá nyelvészet, ősvallásból stb. mit, mennyit és mikor használjunk fel.

Horváth Cyrill értekezése elárulja, hogy írója nemcsak a magyar irodalom kiváló ismerője, hanem jó pædagogus is, ki komolyan gondolkodik a magyar ifjúság lelkének kiműveléséről és annak nemzeti, hazafias irányú megerősítéséről. Értekezése nemcsak tanulságos, de jó magyaros stílusban is van megírva s a tanítás anyagának pon-

tos konkrét megállapításával és beosztásával nagy szolgálatot tesz. Ajánljuk a magyar nyelvet és irodalmat tanító tanárok figyelmébe.

21. *Láng Sándor: Észrevételek a magyar nyelv tanításáról.* Nemzetiségi vidéken levő középiskolákban. (Karánsebesi m. kir. áll. főgimn.)

Szerző útbagazításokat ad arra vonatkozólag, hogy nemzetiségi vidékeken középiskoláinkban mikép járjanak el a tanárok a magyar nyelv tanításában. Különösen három dologtól függ a siker: a tankönyvek minőségétől, a tanítás módszerétől, a tanítás tárgyától és anyagától. Igen fontosnak tartja, hogy az ilyen iskolákban más tankönyveket használjanak, olyanokat, melyek a nemzetiségi tanulók kisebbfokú nyelvtudásával számolnak. Kívánja azt is, hogy minden óra, bármily tárgyú legyen is az, magyar nyelvű legyen.

22. *Babics Mihály: Stiliztika és retorika a gimnáziumban.* Egy tantárgy filozófiája tanulók számára. (Fogarasi m. kir. áll. főgimn.)

Szerző egyes kis értekezésben a stílusról és a gondolkodásról beszél. A retorika a görögöknél a tanítás fő tárgya volt, mely gondolkodni és beszélni tanított. Lényegét tekintve ma is így áll a dolog. Beszél a stílus és gondolkodás szoros összefüggéséről, majd a természetes sorrendet megtartva, az egyes prózai műfajokról.

23. *Somló Károly: Reformtörekvések a természettudományi oktatás terén.* (Losonci áll. főgimn.)

Somló egy igen tanulságos értekezésben arról szól, hogy miként lehet a természettudományok oktatásánál a tanulók fizikai jólétére is teljes figyelemmel lenni. Ismerteti az egészségi szempontokat a tanításban, beszél a nemi kérdés pädagógiájáról, a fizika, kémia, általában a természettudományok modern tanítási irányairól s végül a növénykerteknek az iskolákban való fontosságát fejtegeti.

Az értekezés nagy olvasottságról tesz tanulságot, nemkülönben arról, hogy szerzője a higiéné kérdéseivel tisztában van s ismeri a modern kultúrlet követeléseit és kívánságait az iskolával szemben.

24. *Lang János: Német nyelvi tanításunk.* (Szarvasi ág. h. ev. főgimn.)

Rövid lélekzetű dolgozat, mely a régi grammatizáló módszerrel szemben a direkt módszer nagy előnyeit fejtegeti.

25. *A tanítás műhelyéből.* (Székesfehérvári áll. főreáliskola.)

A székesfehérvári értesítőben befejezik a két éve megkezdett vázlatokat. E vázlatok írói a múlt évben is oly derék munkát végeztek, mint az előző években. A vázlatok ezek: *Molnár János* a magyar nyelv tanításáról beszél az I. osztályban. *Exner Győző*: Arany János: Buda halála XII. énekének esztétikai elemzését adja. *Maron István*:

A gerundivális szerkezet tárgyalását ismerteti a reáliskolai latin tanítás első fokán. *Varga Mátyás*: A mohácsi vész következményei és *Martinovics* politikája címen a magyar történelem leggyászosabb koráról szól. Egy cikk szól a függvények ismertetéséről és ábrázolásáról a VII. osztályban, egy másik meg a svéd tornáról a középiskolában.

26. A tanítás műhelyéből. (Zalaegerszegi áll. főgimn.)

A zalaegerszegi értesítőben szintén vázlatok mutatják az iskola falai közt folyó munkát. A vázlatok a következőkről szólnak: Magyar stílustanítás a III. osztályban *Kulcsár Gyulától*; Német nyelv. A beszéd gyakorlása, a nyelvtani ismeretek elsajátítása a III. osztályban *Fehér Miklóstól*. Két latin óra a II. osztályban *Laux Rezsőtől*. Egy latin óra a IV. osztályban *Suszter Oszkártól*. Kirándulás a földrajzi alapfogalmak szemléltetése céljából *Haerter Ádám*tól.

IV. Művészi nevelés.

27. *Ikaffalwi Dombi Lajos*: *Művészi nevelés a középiskolákban*. (Székfoglaló értekezés.) (Kecskeméti ref. főgimn.)

Kétségtelen, hogy a XIX. század pædagogiai problémái között egyike a legérdekesebbeknek a művészi nevelés gondolatának megszületése és kifejlése. E kérdésnek minden kulturnépnél hatalmas irodalma támadt, mert megoldása igen fontos, de nehéz kulturprobléma. Nálunk is sokan foglalkoztak már a kérdéssel, hatóságok, pædagogusok, népművelők egyaránt. Az eredmény azonban, kivált középiskoláinkban nem megfelelő. Oka, hogy a művészi nevelés nem történik rendszeresen egy megállapított terv, programm szerint. Ötletszerűen művészetet tanítani nem lehet, műízlést elsajátítani képtelenség. Hosszú, tudatos és rendszeres munkára van itt szükség, ha célt akarunk érni.

Szerző alig néhány oldalra terjedő dolgozatában nem merült bele a kérdés mélyébe. Szerettük volna, ha egy rendszeresen megállapított programot adott volna a művészi nevelésre vonatkozólag, hogy hogyan történjék az pl. az ő iskolájában. Szerző az egyes művészetek technikájáról és anyagáról szól, de semmit arról, hogy hogyan fogamzik meg a műalkotás a művész lelkében, hogyan alakul, változik ott, míg formát nyer.

Az volna a fontos, hogy megállapítsuk, melyik osztályban melyik tantárgy keretében mit tehetünk a művészi nevelés érdekében? De rendszerbe kellene foglalni ezt, valamint azt is, hogy milyen művészi alkotásokat mutassunk be a tanulóknak.

V. Neveléstörténet.

28. *Dr. Bartók György: Kalvin mint nevelő.* (Nagyenyedi Bethlen kollégium.)

Tartalmas, szépen megírt értekezés. Szerző megjeleníti előttünk Kalvint, a nagy reformátort, megismertet az ideállal, mely felé Kalvin törekedett: «vallásos, erkölcsös és tudományos férfiakká kell lennünk, hogy szabadok lehessünk». Aztán leírja a módszert, mellyel Kalvin ez ideál megvalósítására törekedett.

Dr. Ozorai Frigyes.

Történelmi olvasókönyv. *Mika* Sándor szerkesztésében Lampel R. (Wodianer F. és fiai) könyvkiadó cég történelmi olvasókönyveket bocsájt közre, melyek a történelem eredeti kutforrásaiból tartalmaznak válogatott szemelvényeket, nevezetes politikusok, hadvezérek, szónokok irataiból, egykorú emlékiratokból stb. adnak részleteket. Ezek segítségével az olvasó némi bepillantást nyerhet abba a korbába, melyben a világtörténelem eseményei forrnak. Most új kötete jelent meg e sorozatnak, amely több jeles szakember fordításában az új kornak és legújabb kornak legfontosabb dokumentumaiból tartalmaz részleteket: Sully herceg emlékirataiból, Richelieu bíbornok politikai végrendeletéből, az angol Bill-of rightsből, Sobieski Bécs felmentéséről szóló emlékiratából, Bossuet, Spinoza, Locke, Montesquieu, Nagy Frigyes irataiból stb. Az egyes szemelvények nagy gondnal és hozzáértéssel vannak megválogatva, s nagyon alkalmasak a történelem iránti mélyebb érdeklődés fölkeltésére. A több mint 9 ives kötet ára 2 korona.

*

Új Plató-kötet. Filozófiai irodalmunk jelentékeny gazdagítását jelenti az az új kötet, mely most a *Filozófiai Írók Tára*, *Alexander* Bernát és *Bánóczi* József kulturális jelentőségű vállalata huszonkettedik kötetéül megjelent. A görög bölcsészet két legelső rendű remekét adja ez új kötet: *Plató Symposiumját* és *Phaidrosát*. Az elsőben ragyog legfényesebben a nagy görög művészfilozófus genialitása, amellyel mély filozófiai gondolatait a művész formagazdagságával adja elő, a másik pedig Plató művei között a legtöbb problémát veti fel s így a legtöbb gondolatot ébreszti. A két dialogust fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta dr. *Dercsényi* Móric. A fordításban a szöveget pontosan értő és híven tolmácsoló filológus egyesül a gondolatok mélyébe hatoló filozófussal. A jegyze-